

“ТАСДИҚЛАНГАН”

“Тадбиркорликни ривожлантириш
компанияси” акциядорлик жамияти

Кузатув кенгашининг

2024 йил “29” февралдаги

2/24 - сон йиғилиш баёнига

7 – илова

*(Кузатув Кенгашининг 2024 йил
“29” апрелдаги 6/24- сон ва “2” октябрдаги
9/24- сон ва йиғилиш баёнлари билан
ўзгартириш ва қўшимчалар киритилган)*

**“ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ КОМПАНИЯСИ”
АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ ТОМОНИДАН МИКРОМОЛИЯ
ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДАН ЖАЛБ
ЭТИЛАДИГАН КРЕДИТЛАРИГА КАФИЛЛИК
ТАҚДИМ ЭТИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДАГИ
НИЗОМ**

“КИРИТИЛДИ”

“Тадбиркорликни ривожлантириш
компанияси” акциядорлик жамияти

Ижроия органи

Тошкент – 2024 йил

МУНДАРИЖА

1-боб. Умумий қоидалар

2-боб. Кафиллик тақдим этиш тартиби ва миқдорлари

3-боб. Тақдим этиладиган кафиллик учун воситачилик ҳақини олиш тартиби

4-боб. Кафиллик учун тақдим этилган буюртмаларни кўриб чиқиш тартиби

5-боб. Кафиллик бўйича олинган мажбуриятни Компания томонидан бажариш тартиби

6-боб. Кафилликлардан фойдаланишни ҳисобга олиш, ҳисобот бериш ва назорат қилиш тартиби

7-боб. Яқунловчи қоидалар

1-боб. Умумий қоидалар

1. Ушбу Низом Ўзбекистон Республикасининг “Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонуни, Фуқаролик кодекси, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 10 ноябрдаги “Кичик ва ўрта бизнесни молиявий қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-193-сон Фармони ва “Тадбиркорликни ривожлантириш компанияси” акциядорлик жамияти (кейинги ўринларда – Компания) устави асосида ишлаб чиқилган.

2. Мазкур Низом тижорат банклари маблағлари ҳисобидан микромолия ташкилотларига миллий ва хорижий валютада ажратиладиган кредитларга Компания томонидан кафиллик тақдим этиш тартиб ва қоидаларини тартибга солади.

3. Ушбу Низомда қуйидаги асосий тушунчалардан фойдаланилади:

ҳамкор тижорат банки — Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг тегишли лицензиясига эга бўлган тижорат ташкилоти;

қарз олувчи — микромолия ташкилотлари (микромолиялаш фаолиятини амалга оширувчи юридик шахс – Ўзбекистон Республикасининг резиденти ҳисобланади);

кредит — қарз олувчи лойиҳаларини молиялаштириш учун фойдаланиладиган тижорат банкнинг кредити;

кафиллик — қарз олувчининг ҳамкор тижорат банки олдидаги ўз мажбуриятларини бажариши учун жавоб бериш масъулиятини Компанияга юклайдиган кафиллик шартномаси;

ёмон кредит тарихи — КАТМ скоринг маълумотномасида “D” ва ундан паст тоифасида таснифланган рейтинг;

NPL — сифати “шубҳали” ва “умидсиз” деб таснифланган активлар улуши;

“Тадбиркор” ахборот тизими (кейинги ўринларда — Ахборот тизим) — электрон рақамли имзодан фойдаланган ҳолда қуйидагиларни амалга ошириш имкониятига эга бўлган ахборот тизими:

Компания молиявий ёрдамларидан фойдаланиш тўғрисида буюртмаларни қабул қилиш ва улар бўйича қабул қилинган қарорларни электрон тарзда етказиш;

Компания молиявий ёрдамларидан фойдаланиш тўғрисида электрон шартномалар ва ҳисоботлар тузиш, ўзаро маълумотлар алмашиш мақсадида Солиқ қўмитаси, Статистика агентлиги, ҳамкор ва бошқа ташкилотлар ахборот (маълумот) базаси билан интеграциясини амалга ошириш;

Ҳамкор тижорат банклар ва уларнинг мижозларига Компаниянинг Ахборот тизими орқали реал вақт режимида буюртмаларнинг кўриб чиқилиши ҳамда бажарилиши ҳолатини кузатиб бориш имконини бериш.

2-боб. Кафиллик тақдим этиш тартиби ва миқдорлари

4. Қарз олувчиларнинг ҳамкор тижорат банкларидан олинадиган кредитлари учун Компания томонидан тақдим этиладиган кафиллик ушбу Низомга асосан амалга оширилади.

5. Кафиллик:

а) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида рўйхатдан ўтган ва фаолиятини амалга ошираётган;

б) тугатилиш босқичида бўлмаган;

в) уларга нисбатан тўловга қобилиятсизлик тўғрисида иш кўзгатилмаган;

г) ёмон кредит тарихи ва Компания ёрдамлари бўйича салбий тарихга эга бўлмаган;

д) мурожаат санасида кредит (кредит, лизинг, банк кафолати ва аккредитив), солиқлар бўйича муддати ўтказиб юборилган қарздорлиги бўлмаган;

е) охирги ҳисобот даври учун молиявий натижаларга кўра фаолиятини зарар билан яқунламаган;

ё) Марказий банк томонидан эълон қилинган ёки микромолия ташкилотининг маълумотларига кўра NPL кўрсаткичи 5 (беш) фоиздан юқори бўлмаган;

ж) 2-сонли картотека бўйича қарздорлиги мавжуд бўлмаган қарз олувчиларга кафиллик тақдим этади;

Бунда Компания кафиллик шартномасида кўрсатилган мажбуриятлар суммасидан ошмайдиган миқдорда кредитнинг асосий қарзи бўйича мажбуриятни олади.

6. Микромолия ташкилотларининг ташкил этилган даври ҳамда уларнинг капитали миқдоридан килиб чиқиб кафилликлар миқдори куйидагича тақдим этилади:

а) ташкил этилганига **1 йилдан ортиқ** бўлмаганларга **1 млрд сўмгача**, бироқ кредитнинг **50 фоиздан** ошмаган миқдорда

б) ташкил этилганига **1 йилдан 3 йилгача** бўлганларга **2,5 млрд сўмгача**, бироқ кредитнинг **50 фоиздан** ошмаган миқдорда;

в) ташкил этилганига **3 йилдан ортиқ** бўлган ҳамда капитали **5 млрд сўмдан** юқори бўлганларга **5 млрд сўмгача**, бироқ кредитнинг **50 фоиздан** ошмаган миқдорда;

г) ташкил этилганига **5 йилдан ортиқ** бўлган ҳамда капитали **5 млрд сўмдан** юқори бўлганларга **10 млрд сўмгача**, бироқ кредитнинг **50 фоиздан** ошмаган миқдорда.

7. Қарз олувчига кафиллик тақдим этилиши мазкур Низомнинг 1-иловасидаги “Тадбиркорликни ривожлантириш компанияси” акциядорлик жамияти томонидан микромолия ташкилотлари учун кафиллик тақдим этиш схемаси”га мувофиқ амалга оширилади.

3-боб. Тақдим этиладиган кафиллик учун воситачилик ҳақини олиш тартиби

8. Компания кафиллигидан фойдаланиш учун қарз олувчи Компаниянинг Кузатув кенгаши томонидан белгиланган миқдорда воситачилик ҳақини тўлайди.

9. Воситачилик ҳақи кредит ажратилмаган ҳолларда қарз олувчининг мурожаати ҳамда ҳамкор тижорат банкнинг маълумотига асосан қайтариб берилади.

10. Қарз олувчи унга ажратилган кредитни муддатидан олдин қайтарганда унинг мурожаати ҳамда ҳамкор тижорат банкнинг маълумотига асосан тўланган воситачилик ҳақи тўланган даврга нисбатан фойдаланилмаган кунлар учун маблағлар қайтариб берилади.

11. Воситачилик ҳақи мазкур низомнинг 9 ва 10-бандларида кўрсатилган ҳолатлардан бошқа ҳолатларда қайтариб берилмайди.

12. Кафиллик шартномани муддатини узайтириш Компания билан келишилган ҳолда амалга оширилади ва белгиланган миқдорларда кўшимча воситачилик ҳақи олинади.

4-боб. Кафиллик учун тақдим этилган буюртмаларни кўриб чиқиш тартиби

13. Қарз олувчининг шакллантирган сўровномаси ҳамда ҳамкор тижорат банк буюртмаси кафилликдан фойдаланиш ташаббусига асос ҳисобланади.

14. Ҳамкор тижорат банкларнинг ҳудудий бўлинмаси (агар ҳудудий бўлинмалар мавжуд бўлса) томонидан кредит бериш тўғрисида қарор қабул қилинса – кафиллик олиш учун қарз олувчи томонидан яратилган сўровномани буюртма шаклига келтиради ҳамда кўриб чиқиш учун ҳамкор тижорат банкка жўнатади;

Ҳамкор тижорат банклар буюртманинг амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, ўз кредит сиёсатлари ва мазкур низомга мувофиқлигини кўриб чиқади, хато ва номувофиқликлар аниқланганда уни баргараф этишни сўраб буюртмани ҳудудий бўлинмага қайтаради.

Ҳудудий бўлинманинг масъул ходими буюртмага тегишли ўзгартириш киритиб, ҳамкор тижорат банкка кўриб чиқиш учун қайта юборади.

Тўғри шакллантирилган буюртмани ҳамкор тижорат банки томонидан Компанияга юборилади.

Сўровнома ҳамда буюртмада кўрсатилган маълумотларнинг тўлиқлиги ва ҳаққонийлиги учун қарз олувчи ва ҳамкор тижорат банкнинг уни имзолаган мансабдор шахси жавобгар ҳисобланади.

15. Қуйидаги ҳолатларда кафиллик бериш бўйича ижобий қарор бекор бўлади ва ҳамкор тижорат банки ҳудудий бўлинмаси ҳамда қарз олувчига жўнатилган хабарнома ижросиз колдирилади:

кафиллик шартномаси белгиланган муддат мобайнида банк ҳудудий бўлинмаси ва қарздор томонидан имзоланмаса;

бир марталик воситачилик ҳақи белгиланган муддат мобайнида тўлиқ миқдорда тўлаб берилмаса;

кредит маблағлари кафиллик шартномаси имзоланишидан олдин ажратилса.

Кафиллик шартномаси воситачилик ҳақи тўлиқ тўланган ҳамда тарафлар томонидан ЭРИ билан имзолангандан сўнг қонуний кучга киради ва томонларнинг мажбурияти юзага келган ҳисобланади.

5-боб. Кафиллик бўйича олинган мажбуриятни Компания томонидан бажариш тартиби

16. Қарз олувчи кредит бўйича ўз мажбуриятларини камайтирганда, кредит бўйича қайтарилган қисмига мутаносиб (пропорционал) равишда Компания кафиллиги таъминот таркибидан озод этилади.

17. Қарз олувчи кредит бўйича ўз мажбуриятларини камайтирганда Компания кафиллиги бир қаторда кредитнинг бошқа таъминотлари ҳам таъминот таркибидан озод этилиши мумкин. Бироқ таъминот таркибида фақатгина учинчи шахс кафиллиги ва суғурта полисларининг ўзи қолишига йўл қўйилмайди (кредит ажратилиши жараёнида таъминот сифатида Компания кафиллигидан ташқари фақатгина учинчи шахс кафиллиги ва (ёки) суғурта полиси қабул қилинган ҳолатлар мустасно).

Дастлаб қабул қилинган гаров (кўчар ва кўчмас мулклар) таъминоти, бошқа гаров (кўчар ва кўчмас мулклар) таъминотига дастлабки гаров қийматига нисбатан кам бўлмаган қийматдаги гаров таъминотига алмаштирилишига йўл қўйилади.

18. Қарз олувчи кредит шартномаси бўйича ўз мажбуриятларини бажармаган санадан (лозим даражада бажармаганда) бошлаб банк 90 календарь куни мобайнида қарз олувчидан кредит бўйича асосий қарзнинг қайтарилмаган суммасини олиш, ундан фоизларни ундириш ва кредит шартномасида назарда тутилган бошқа мажбуриятларни бажариши учун, жумладан:

қарз олувчининг ҳисобварағидаги маблағларни унинг рухсатисиз олиб қўйиш;

ундирувни таъминотга қаратиш (Компания кафиллиги бундан мустасно).

Кредит рейтинги (кредит тарихи) А ва В рейтингга эга бўлган микромолия ташкилотларига ажратилган кредитлар бўйича муддати ўтган

асосий қарздорликнинг 90 кундан ошган қисми тижорат банки томонидан белгиланган шаклдаги тақдим этиладиган талабнома асосида кафиллик мажбурияти тўлиқ бажарилгунга қадар тўлаб борилади.

С ва ундан қуйи кредит рейтингига эга бўлган микромолия ташкилотларига тўловлар кредит қарздорлигини тўлиқ ундириш юзасидан ижро варақа чиқарилган санадан бошлаб 30 кундан сўнг тижорат банки томонидан белгиланган шаклдаги тақдим этиладиган талабнома асосида амалга оширилади.

19. Ушбу бандда назарда тутилган тартиботлар бажарилгандан сўнг, агар кредит шартномасида белгиланган тартибда ҳамкор тижорат банки олдидаги қарз суммаси қайтарилмаса, ҳамкор тижорат банки Компанияга қуйидагилар қайд этилган талабларни қўяди:

кафиллик шартномаси реквизитлари (шартнома тузилган сана, рақами, банк ва Компания кафил бўлган қарз олувчининг номи);

кафиллик шартномаси билан таъминланган кредит шартномаси реквизитлари (шартнома тузилган сана, рақами ва бошқалар);

кредит мақсадли ёки мақсадсиз ишлатилганлиги тўғрисида маълумот;

қарз олувчининг кредит асосий қарздорлигидан бажарилмаган мажбуриятлари ҳажми бўйича жавобгарликнинг ҳақиқий ҳажмидан келиб чиққан ҳолда Компаниянинг кафиллик шартномаси бўйича молиявий жавобгарлик миқдори ҳисоб-китоби;

Компания томонидан тўланадиган маблағлар ўтказилиши лозим бўлган ва тўлов реквизитлари кўрсатилган банк ҳисобварағи.

20. Талабнома (эътироз) ҳамкор тижорат банкининг ваколатли шахси томонидан имзоланиши ва ташкилот муҳрининг босма изи ёки электрон рақамли имзо (ЭРИ) билан тасдиқланиши керак.

Талабномани (эътирозни) имзолайдиган шахснинг ваколатини тасдиқлайдиган ҳужжат нусхаси илова қилинади.

Талабномада кўрсатилган маълумотларнинг ҳаққонийлиги учун ҳамкор тижорат банкининг уни имзолаган мансабдор шахси жавоб беради.

21. Тақдим этилган талабнома ва унга илова қилинган ҳужжатлар 10 (ўн) иш куни ичида кўриб чиқилади. Кафиллик мажбуриятини бажаришни рад этиш ҳолатлари мавжуд бўлган тақдирда ҳамкор тижорат банкига мавжуд барча эътирозлар кўрсатилган хатни юборади.

22. Кафиллик бўйича тўлов ҳамкор тижорат банки томонидан кўрсатилган ҳисобвараққа ўтказилади.

Бунда, ҳамкор тижорат банки томонидан тақдим қилинадиган талабномага кредит қарздорликни ундириш бўйича суд томонидан қабул қилинган ҳужжатлар нусхалари (мавжуд бўлган ҳолларда) илова қилиниши лозим.

23. Компания мажбуриятлари Компания томонидан ҳамкор тижорат банкига талабномада кўрсатилган маблағлар тўлиқ ўтказилган пайдан бажарилган ҳисобланади.

24. Кафиллик бўйича тўловлар тўлангандан сўнг Компания қарз олувчининг бошқа ликвид мулки ҳисобидан, шу жумладан, судга мурожаат қилиш орқали қопланишини регресс тартибида талаб қилишга ҳақли.

25. Компания талабномани қуйидаги ҳолатларда рад этишга ҳақли:

Микромолия ташкилотлари томонидан гаров таъминоти озод этилиши натижасида таъминот таркибида учинчи шахс кафиллиги ва суғурта полисларининг ўзи қолганда. Бундан кредит ажратилиши жараёнида таъминот сифатида Компания кафиллигидан ташқари фақатгина учинчи шахс кафиллиги ва (ёки) суғурта полиси қабул қилинган ҳолатлар мустасно;

дастлаб қабул қилинган таъминот бошқа таъминотга дастлаб қабул қилинган қийматга нисбатан кам қийматдаги таъминотга алмаштирилганда;

Компаниянинг ёзма рухсатисиз кредит шартномаси бўйича мажбуриятларда шахслар алмаштирилганда;

ҳамкор тижорат банк томонидан талабнома тақдим этилганда кредитнинг буюртма ва кредит шартномасида белгиланган мақсадларда фойдаланилмаганлиги аниқланганда;

бир марталик воситачилик ҳақи белгиланган муддат мобайнида тўлиқ миқдорда тўлаб берилмаганда.

26. Кафиллик бўйича мажбуриятлар қуйидаги ҳолатларда бекор бўлади:

кредит бўйича асосий қарзнинг кафиллик билан таъминланган қисми тўланганда;

Компания томонидан кафиллик бўйича тўлов амалга оширилганда;

кафиллик тақдим этиш тўғрисидаги шартнома тузилгандан сўнг ҳамкор тижорат банклар томонидан 3 (уч) ой мобайнида кредит ажратилмаганда;

27. Компанияга (буюртмада) нотўғри ва/ёки ёлғон маълумотлар тақдим қилинганда, ушбу маълумотлар асосида молиявий ёрдам олиниши оқибатида қарз олувчи томонидан мажбуриятлар ўз вақтида бажарилмаганда ва/ёки бунинг оқибатида кафиллик бўйича тўлов амалга оширилганда Компания жавобгар ҳисобланмайди.

6-боб. Кафилликлардан фойдаланишни ҳисобга олиш, ҳисобот бериш ва назорат қилиш тартиби

28. Компания кафиллик тақдим этиш, фойдаланиш ва уларга йўналтирилган маблағларнинг сарфланишини ҳисобга олади ҳамда улар бўйича ҳисобот тузади.

29. Компаниянинг Ички аудит хизмати ва мониторинг ишларини амалга оширувчи бўлинмалари томонидан кафиллик берилиши ва тўловлар

тўланишининг ушбу Низомда белгиланган шартлари, мақсадлари ҳамда тартибига риоя этилишини мониторинг қилади.

7-боб. Яқунловчи қоидалар

30. Ушбу Низом Компания Кузатув кенгаши қарори билан тасдиқлангандан кейин кучга киради.

31. Мазкур низомга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш Компаниянинг Кузатув кенгаши қарори билан амалга оширилади.

32. Ушбу Низомга қонун ҳужжатлари ўзгартирилганлиги, Компания Уставига, Компаниянинг ички ҳужжатларига ўзгартириш ва (ёки) қўшимчалар киритилганлиги муносабати билан ва бошқа ҳолларда ўзгартириш ва (ёки) қўшимчалар киритилиши мумкин.

33. Агар ушбу Низомнинг алоҳида бандлари Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳужжатларига ва/ёки Компания Уставига зид келган тақдирда, ушбу бандлар ўз кучини йўқотади ҳамда ушбу Низомга тегишли ўзгартириш ва қўшимчалар киритилгунга қадар, бу бандлар орқали тартибга солинадиган масалалар бўйича Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳужжатлари ва/ёки Компания Устави қоидалари қўлланилади.

34. Ушбу Низом талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ жавобгардирлар.

35. Ушбу Низомни амалга оширишда юзага келадиган низолар қонунчилик ҳужжатларида белгиланган тартибда, шу жумладан, суд тартибида ҳал этилади.

“Тадбиркорликни ривожлантириш компанияси” акциядорлик жамияти томонидан микроолия ташкилотлари учун кафиллик тақдим этиш СХЕМАСИ

Босқичлар	Субъектлар	Тадбирлар	Ижро муддати
1-босқич	Қарз олувчи (микроолия ташкилот)	Кредит учун зарур бўлган ҳужжатларни илова қилган ҳолда ҳамкор тижорат банкига кафилликдан фойдаланиш учун сўровнома билан мурожаат қилиш.	Заруратга кўра
2-босқич	Ҳамкор тижорат банк худудий бўлинмаси	кредит бериш имконияти тўғрисидаги масалани кўриб чиққандан кейин: кредит ажратиш тўғрисида қарор қабул қилинганда — кафиллик олиш учун қарз олувчи сўровномаси Ахборот тизимида буюртма шаклига келтириш ва ҳамкор тижорат банкига юбориш;	Тижорат банкларнинг ички ҳужжатларида белгиланган муддатларда
3-босқич	Ҳамкор тижорат банклар	Худуддаги таркибий бўлинмасидан ҳужжатлар олингандан кейин: амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, ўз кредит сиёсатлари ва мазкур низомга мувофиқлигини кўриб чиқади; буюртмада хатоликлар аниқланса, ҳамкор тижорат банкининг худудий таркибий бўлинмасига қайтариш; тўғри шакллантирилган буюртмани Компанияга жўнатиш.	Тижорат банкларнинг ички ҳужжатларида белгиланган муддатларда
4-босқич	Компания	Буюртмани кўриб чиқиш, кафиллик тақдим этиш ёки уни беришни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилиш.	3 иш куни давомида
5-босқич	Компания	Ҳамкор тижорат банкнинг худуддаги таркибий бўлинмасини қабул қилинган қарор тўғрисида (рад этилган тақдирда — асосли сабаблар кўрсатилган ҳолда) кейинчалик қарз олувчига маълум қилиш учун хабардор қилиш.	1 иш куни давомида
6-босқич	Ҳамкор тижорат банк ва қарз олувчи	Кафиллик тақдим этиш тўғрисида Компаниянинг ижобий қарори олинганда: Қарз олувчи томонидан тақдим этилган кафиллик учун воситачилик ҳақи тўловини амалга ошириш; кафиллик тақдим этилиши тўғрисидаги шартномани электрон рақамли имзо (ЭРИ) билан имзолаш;	3 иш куни давомида
7-босқич	Компания	Кафиллик учун воситачилик ҳақини ҳақиқатда келиб тушганини текшириш; Кафиллик тақдим этилиши тўғрисидаги шартномани электрон рақамли имзо (ЭРИ) билан имзолаш	3 иш куни давомида